

بررسی رابطه باورهای معرفت شناختی با عملکرد تحصیلی با توجه به نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان

طاهره شمس الدینی لری^۱، رحمت اله دادور^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد رشته روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بافت (نویسنده مسئول)

^۲ هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بافت

چکیده

مطالعه حاضر به بررسی رابطه باورهای معرفت شناختی با عملکرد تحصیلی با توجه به نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر رابر می‌پردازد. جامعه آماری این تحقیق کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان بافت در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ که تعداد آن‌ها ۱۱۰۰ نفر بود. برای تعیین حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان تعداد ۲۸۵ نفر انتخاب شد و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده پرسشنامه‌ها بین آزمودنی‌ها پخش گردید. روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی است. جمع‌آوری اطلاعات از طریق دو پرسشنامه باورهای معرفت‌شناختی شومر (۱۹۹۰)، مقیاس خودکارآمدی تحصیلی پاتریک، هیکس و رایان (۱۹۹۷) و برای عملکرد تحصیلی از میانگین نمرات نیمسال اول تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ استفاده شد. روایی و پایایی پرسشنامه‌ها در حد قابل قبولی محاسبه شد. به منظور تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از مدل سازی معادلات ساختاری نرم‌افزار Spss19 و Pls استفاده شد. نتایج نشان داد باورهای معرفت شناختی با عملکرد تحصیلی از طریق متغیر میانجی خودکارآمدی تحصیلی رابطه غیرمستقیم دارد. یعنی باورهای معرفت شناختی به طور غیرمستقیم و از طریق متغیر میانجی خودکارآمدی تحصیلی، به میزان ۴۶ درصد ($0/779 \times 0/591$) با متغیر عملکرد تحصیلی رابطه دارد.

واژه‌های کلیدی: باورهای معرفت شناختی، عملکرد تحصیلی، خودکارآمدی تحصیلی، دانش آموزان

۱. مقدمه

آموزش و پرورش یکی از عوامل مؤثر در پیش‌بینی موفقیت افراد در طول زندگی است [۱] و به عنوان یک ابزار ضروری برای رسیدن به آینده بهتر در نظر گرفته می‌شود [۲]. آموزش و پرورش به عنوان یکی از مهم‌ترین ضروریات زندگی در دنیای امروز، دارای اهداف متعددی است که یکی از مهم‌ترین آن‌ها، افزایش عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان است [۳]. در سال‌های اخیر، متخصصان تعلیم و تربیت و روانشناسان تربیتی پژوهش‌های قابل توجهی را در زمینه عملکرد تحصیلی و متغیرهای مرتبط با آن‌ها انجام داده‌اند. یادگیری فراگیران معمولاً به وسیله عملکرد تحصیلی آن‌ها مورد سنجش قرار می‌گیرد. برای ارزیابی میزان اثربخشی هر فعالیت و برنامه‌ای، محصول نهایی یا برون‌داد آن را بررسی می‌کنند. در نظام آموزش و پرورش، این امر از طریق بررسی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان انجام می‌شود. به همین خاطر تحقیقات متعددی در زمینه عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان به ویژه در حوزه روان‌شناسی تربیتی به عمل آمده است [۴]. عملکرد تحصیلی به توانایی آموخته شده یا اکتسابی فرد در موضوعات آموزشی اطلاق می‌شود که به وسیله آزمون‌های فراگیری استاندارد شده یا آزمون‌های معلم ساخته اندازه‌گیری می‌شود [۵]. به طور کلی این اصطلاح به معنای مقدار یادگیری آموزشی فرد است، به طوری که بتوان آن‌ها را در مقوله کلی عوامل مربوط به تفاوت‌های فردی و عوامل مربوط به مدرسه و نظام آموزش و پرورش مورد مطالعه قرار داد. مسئله موفقیت یا عدم موفقیت در امر تحصیل از مهم‌ترین دغدغه‌های هر نظام آموزشی است. موفقیت و عملکرد تحصیلی در هر جامعه نشان دهنده موفقیت نظام آموزشی در زمینه هدفیابی و توجه به رفع نیازهای فردی است. بنابراین نظام آموزشی را زمانی می‌توان کارآمد و موفق دانست که عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان آن در دوره‌های مختلف دارای بیشترین و بالاترین رقم باشد [۶]. عوامل متعددی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار می‌دهند. برخی از این عوامل موجب بهبود عملکرد تحصیلی و برخی دیگر باعث تضعیف عملکرد فراگیران می‌شوند [۷]. از جمله این عوامل می‌توان به باورهای معرفت‌شناختی و خودکارآمدی تحصیلی اشاره کرد [۸]. باورهای دانش‌آموزان در مورد دانش و دانستن، به خاطر نقش مؤثر آن در یادگیری، در طول دو دهه گذشته توجه زیادی را به خود جلب کرده است. باورهای معرفت‌شناختی عقاید شخصی در مورد دانش و نحوه کسب دانش هستند و نقش مهمی را در پردازش اطلاعات، روش‌های یادگیری، تفکر و مهارت‌های حل مسئله ایفا می‌کنند [۹]. باورهای معرفت‌شناختی سازه‌ای مهم در رفتار تحصیلی دانش‌آموزان است و به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد [۱۰]. مطالعه باورهای معرفت‌شناختی می‌تواند توانایی و ظرفیت رفتن به مدرسه را تعیین نموده و به افزایش باورهای فرد درباره طبیعت دانش و یادگیری کمک می‌کند. در همین راستا هوفر [۱۱] این بحث را مطرح نمود که درک باورهای معرفت‌شناختی کمک می‌کند تا بفهمیم چگونه مسائل علمی را حل؛ اطلاعات جدید را ارزیابی و همچنین تصمیمات اساسی که زندگی خود و دیگران را تحت تأثیر قرار می‌دهند را بگیریم. همچنین در بیان اهمیت باورهای معرفت‌شناختی گفته شده است که تفکر معرفت‌شناختی گفته شده است که تفکر معرفت‌شناختی نه فقط با یادگیری مدرسه، بلکه با عناصر مهم یادگیری مادام‌العمر در مدرسه و خارج مدرسه ارتباط دارد [۱۲]. نتایج به دست آمده از پژوهش‌های مختلف نشان می‌دهد که باورهای معرفت‌شناختی نقش مهمی در چگونگی یادگیری دانش‌آموزان، چگونگی آموزش معلمان، راهبردهای فراشناخت، تبیین و تفسیر اطلاعات و پشتکار در تکالیف تحصیلی غلبه بر پارادوکس‌های یادگیری و کنترل فراشناختی ایفا می‌کند. دانش‌آموزان دارای باورهای معرفت‌شناختی سطح بالا و آنهایی که از راهبردهای عمیق یادگیری استفاده می‌کنند، عملکردشان در کلاس درس بهتر از بقیه دانش‌آموزان است. یافته‌های متعدد نشان داد که باورهای معرفت‌شناختی سطح بالا با خودکارآمدی تحصیلی و عملکرد تحصیلی ارتباط مثبت و معناداری دارد [۱۳، ۱۴]. نتایج پژوهش استول و همکاران [۱۵]، باورهای معرفت‌شناختی بر روی انگیزه دانش‌آموزان تأثیر مثبت می‌گذارد و موجب بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. باورهای معرفت‌شناختی سازه‌ای مهم در رفتار تحصیلی دانش‌آموزان است و به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد.

یکی دیگر از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر روی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان، خودکارآمدی تحصیلی است [۱۶]. این حوزه اخیراً به یکی از حوزه‌های تحقیقاتی مهم بدل شده است. خودکارآمدی یک سازه انگیزشی محسوب می‌شود [۱۷].

خودکارآمدی عبارت است از توانایی تصویری شخص برای کسب نتایج مطلوب. در میان ابعاد مختلف خودکارآمدی، بعد خودکارآمدی تحصیلی که با کوشش و پافشاری در انجام تکلیف، به کارگیری راهبردهای شناختی و فراشناختی، خودساماندهی، پایداری در رویارویی با دشواری‌ها، گزینش رشته و مانند اینها تأثیر خود را در جنبه‌های گوناگون زندگی افراد بر جای می‌گذارد، متغیری مهم به شمار می‌رود [۱۸]. خودکارآمدی تحصیلی به معنای باور فرد در مورد توانایی خود برای انجام تکلیف خاص، توانایی خود برای عملکرد تحصیلی و مقابله با مشکلات و دستیابی به اهداف مطلوب در یک موقعیت مشخص است. هانیک و برادبنت (۲۰۱۶) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که خودکارآمدی تحصیلی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ارتباط دارد و موجب بهبود حس موفقیت در دانش‌آموزان می‌شود. افراد دارای خودکارآمدی سطح بالا تمایل بیشتری دارند تا انرژی خود را صرف تحلیل و حل مسائل کنند، در حالی که افراد با خودکارآمدی ضعیف با ارزیابی دلواپسی‌ها و نگرانی‌های خود، آزرده خاطر شده و به توانایی‌ها و مهارت‌های خود با دیده شک و تردید می‌نگرند و پیش از تلاش برای حل مسئله انتظار شکست دارند و در کنترل فرایندهای تحصیلی ناتوان هستند [۶].

پژوهش‌های مورد بحث در کل اهمیت ارتباط باورهای‌های معرفت شناختی و عملکرد تحصیلی را نشان می‌دهند. در این پژوهش‌ها اکثر محققان بر یک یا دو متغیر متمرکز شده و گاه به نتایج متفاوتی رسیده‌اند. اما از آنجا که عملکرد تحصیلی تحت تأثیر اثرات متقابل متغیرهای متعددی است لازم است در پژوهش‌های جاری به اثرات تراکمی و تعاملی این متغیرها با هم بر روی عملکرد تحصیلی پرداخته شود. بنابراین از طریق بررسی همزمان و یکپارچه این متغیرها می‌توان کارآمدی نسبی آنها را در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی برآورد کرد. به طور مشخص سؤال اصلی پژوهش این است که: چه ارتباطی بین باورهای معرفت شناختی با عملکرد تحصیلی با توجه به نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر رابر وجود دارد؟

تعاریف مفهومی متغیرها

باورهای معرفت شناختی: باورهای معرفت شناختی نگرش‌ها و باورهای شخص درباره ماهیت دانش و یادگیری و شیوه‌های کسب آن است. باورهای معرفت شناختی عقاید شخصی در مورد دانش و نحوه کسب دانش هستند و نقش مهمی را در پردازش اطلاعات، روش‌های یادگیری، تفکر و مهارت‌های حل مسئله ایفا می‌کنند [۹].

خودکارآمدی تحصیلی: شامل باور داشتن به توانایی‌ها برای رسیدن به اهداف در یک زمینه تحصیلی مشخص است. خودکارآمدی تحصیلی، احساس توانایی فردی برای یادگیری محتوا و انجام تکالیفی است که به او داده می‌شود و از تجارب گذشته و کنونی در طول دوران مدرسه و نقش‌های خاص تأثیر می‌پذیرد [۴].

عملکرد تحصیلی: عملکرد تحصیلی مفهومی است که ناظر به انجام تکلیف و نیز میزان موفقیت فرد در گذراندن دروس یک مقطع تحصیلی و نیز میزان موفقیت وی در امر یادگیری است [۷].

۲. چارچوب نظری

برای تدوین فرضیات تحقیق، هر پژوهشگری نیازمند مدلی مفهومی است تا بر اساس آن ضمن شناسایی متغیرهای فرضیات روابط بین این متغیرها و تعاریف مفهومی و عملیاتی آنها را تبیین نماید. بر این مبنا برای متغیر باورهای معرفت شناختی از نظریه باورهای معرفت شناختی شومر (۱۹۹۰)؛ متغیر خودکارآمدی تحصیلی از نظریه پاتریک، هیکس و رایان (۱۹۹۷)؛ همچنین برای عملکرد تحصیلی دانش‌آموز از نظریه انگیزه پیشرفت موری (۱۹۳۸) بر مبنای معدل دانش‌آموزان استفاده شد. نقش باورهای معرفت شناختی با عملکرد تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان، از اهمیت خاصی برخوردار است. تحقیقاتی که در این مقاله به آن‌ها اشاره شده است، هیچ‌کدام دقیقاً عین موضوعی که در این پژوهش به آن پرداخته شد، نبوده است. در برخی پژوهش‌ها یا به بررسی یکی از متغیرهای پژوهش با متغیرهای دیگر پرداخته شده بود یا چند متغیر. نکته

قابل توجهی که وجود داشت این بود که در هیچ یک از تحقیقات رابطه باورهای معرفت شناختی با عملکرد تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان در نظر گرفته نشده بود، که در این پژوهش به آن پرداخته شده است.

-رحمانی (۱۳۹۹) در پژوهشی تحت عنوان «رابطه خودکارآمدی تحصیلی با اهداف پیشرفت و عملکرد تحصیلی با بررسی نقش واسطه‌ای سرسختی روانشناختی» به این نتیجه رسید که هدف تبحری، هدف عملکردی، هدف اجتنابی و خودکارآمدی تحصیلی بر سرسختی روان شناختی اثر مستقیم دارند و همچنین هدف تبحری، هدف عملکردی، هدف اجتنابی و خودکارآمدی تحصیلی به واسطه سرسختی روان شناختی بر عملکرد تحصیلی اثر غیرمستقیم دارد. نتیجه می‌گیریم که خودکارآمدی تحصیلی با اهداف پیشرفت و عملکرد تحصیلی از طریق سرسختی روانشناختی رابطه دارد. نتایج این مطالعه می‌تواند به توانمندسازی معلمان و اولیای محترم کمک نماید [۱۹].

-بشری (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان «نقش کاربرد شبکه‌های مجازی اجتماعی در تبیین رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی از طریق خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز شادگان» نشان داد که بین کاربرد شبکه های مجازی اجتماعی و رضایت از زندگی دانشجویان پیام نور شادگان رابطه منفی وجود دارد، بین کاربرد شبکه‌های مجازی اجتماعی با عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه منفی وجود دارد و همچنین رگرسیون پیش‌بینی رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی دانشجویان از روی متغیر خودکارآمدی تحصیلی معنی‌دار می‌باشد [۶].

-شمس (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان «بررسی نقش تعدیل‌گری تعلل‌ورزی و خودکارآمدی در رابطه بین سبک‌های دلبستگی و عملکرد تحصیلی» به این نتیجه رسید که دلبستگی اضطرابی با عملکرد تحصیلی رابطه منفی معنادار و دلبستگی اجتنابی با عملکرد تحصیلی رابطه منفی معنادار دارد. همچنین خودکارآمدی با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت معنادار و تعلل‌ورزی با عملکرد تحصیلی رابطه منفی معنادار دارد. در این پژوهش، تعلل‌ورزی و خودکارآمدی هر دو رابطه بین عملکرد تحصیلی و دلبستگی اضطرابی را تعدیل کردند؛ اما تعلل‌ورزی و خودکارآمدی توان تعدیل رابطه بین عملکرد تحصیلی و دلبستگی اجتنابی را ندارند. براساس یافته‌های این پژوهش، می‌توان نتیجه گرفت که رابطه بین عملکرد تحصیلی و دلبستگی اضطرابی یک رابطه خطی ساده نیست و تعلل‌ورزی و خودکارآمدی می‌توانند این رابطه را تعدیل نمایند [۲۰].

-پاریاد (۱۳۹۷) تحقیقی با عنوان «بررسی رابطه جو عاطفی خانواده و باورهای معرفت شناختی با عملکرد تحصیلی در میان دانش‌آموزان سال چهارم دبیرستان شهرستان بوکان» انجام داد. نتایج نشان داد که بین عملکرد تحصیلی و جو عاطفی خانواده همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود دارد. بین عملکرد تحصیلی و باورهای معرفت‌شناختی همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود دارد. جنسیت و پایگاه اقتصادی تأثیری بر جو عاطفی خانواده نداشت. باورهای معرفت‌شناختی در بین دانش‌آموزان دختر از دانش‌آموزان پسر بالاتر بود. عملکرد تحصیلی در بین دانش‌آموزان پسر و دختر و در طبقات مختلف اقتصادی تفاوتی نداشت. ضرایب مسیر متغیرهای باورهای معرفت‌شناختی و جو عاطفی خانواده بر عملکرد تحصیلی معنی‌دار بود. نتیجه نهایی تحقیق این که برای بهبود و ارتقای عملکرد تحصیلی می‌توان با بهینه‌سازی باورهای معرفت‌شناختی و ارتقای جو عاطفی خانواده اقدام کرد [۲۱].

-یافته‌های پژوهش شن (۲۰۱۸) نشان داد که باور به خودکارآمدی بر بسیاری از جنبه‌های زندگی مثل گزینش اهداف، تصمیم‌گیری، میزان تلاش و پایداری در رویارویی با مسائل چالش‌برانگیز تأثیر می‌گذارد و موجب بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود [۸].

-نتایج پژوهش استول و همکاران (۲۰۱۷)، باورهای معرفت شناختی بر روی انگیزه دانش‌آموزان تأثیر مثبت می‌گذارد و موجب بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. باورهای معرفت شناختی سازه‌ای مهم در رفتار تحصیلی دانش‌آموزان است و به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد [۱۵].

-توبکو و ویلماز توزون (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان «رابطه‌ی بین باورهای معرفت شناختی، فراشناخت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی» به این نتیجه دست یافتند که فراشناخت و باورهای معرفت شناختی سطح بالا علاوه بر اینکه با یکدیگر رابطه دارند، بر عملکرد تحصیلی تأثیر مثبت می‌گذارند [۲۲].

هانیک و برادبنت (۲۰۱۶) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که خودکارآمدی تحصیلی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ارتباط دارد و موجب بهبود حس موفقیت در دانش‌آموزان می‌شود [۲۳].

۳. روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. و از آنجا که به بررسی توزیع ویژگی‌های یک جامعه آماری در یک مقطع زمانی می‌پردازد تحقیق پیمایشی از نوع مقطعی است. جامعه آماری این تحقیق کلیه دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان رابر در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ که تعداد آنها ۹۰۰ نفر بود. برای تعیین حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان تعداد ۲۶۹ نفر انتخاب می‌شود و با استفاده از روش نمونه تصادفی ساده پرسشنامه‌ها بین آزمودنی‌ها پخش خواهد گردید.

پرسشنامه باورهای معرفت‌شناختی شومر (۱۹۹۰): در پژوهش حاضر از فرم کوتاه شده این پرسشنامه که شامل ۳۰ سؤال است، استفاده شد. این فرم، پنج بعد معرفت‌شناسی توانایی ذاتی (IA)، ساده بودن دانش (SK)، یادگیری سریع (QL)، ثبات دانش (CK) و توانایی وقوف بر همه چیز یا همه‌دانی (OA) را اندازه‌گیری می‌نماید. سؤال‌ها در طیف لیکرت هفت درجه‌ای از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم قرار دارند. شومر (۱۹۹۳) ضریب پایایی پرسشنامه را ۰/۷۴ و پایایی هر یک از عوامل را بین ۰/۶۳ تا ۰/۸۵ گزارش کرده است. سیف، رضویه و لطیفیان (۱۳۸۶) ضرایب پایایی زیرمقیاس‌های پرسشنامه باورهای معرفت‌شناختی را بین ۰/۶۱ تا ۰/۷۴ به دست آورده‌اند. شعبانی‌ورکی (۲۰۰۳) نیز ضریب پایایی کل پرسشنامه را ۰/۷۹ گزارش کرده است.

مقیاس خودکارآمدی تحصیلی: این مقیاس توسط پاتریک، هیکس و رایان (۱۹۹۷) ساخته شده است، این مقیاس دارای پنج ماده می‌باشد که منعکس کننده ادراک دانش‌آموزان از شایستگی‌شان در انجام تکالیف کلاس می‌باشد. این مقیاس یک ابزار خود گزارشی است که ماده‌های آن از نوع لیکرت پنج درجه‌ای (۱= کاملاً موافقم، ۲= موافقم، ۳= نظری ندارم، ۴= مخالفم، ۵= کاملاً مخالفم) بر مبنای ابزارهای مختلف موجود ساخته شده است.

عملکرد تحصیلی: میانگین نمرات نیمسال اول تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از نرم‌افزار PLS استفاده شد و برای تحلیل داده‌های کمی و آزمون فرضیه‌های پژوهش از روش‌های الگویی معادلات ساختاری استفاده شد.

۴. یافته‌ها

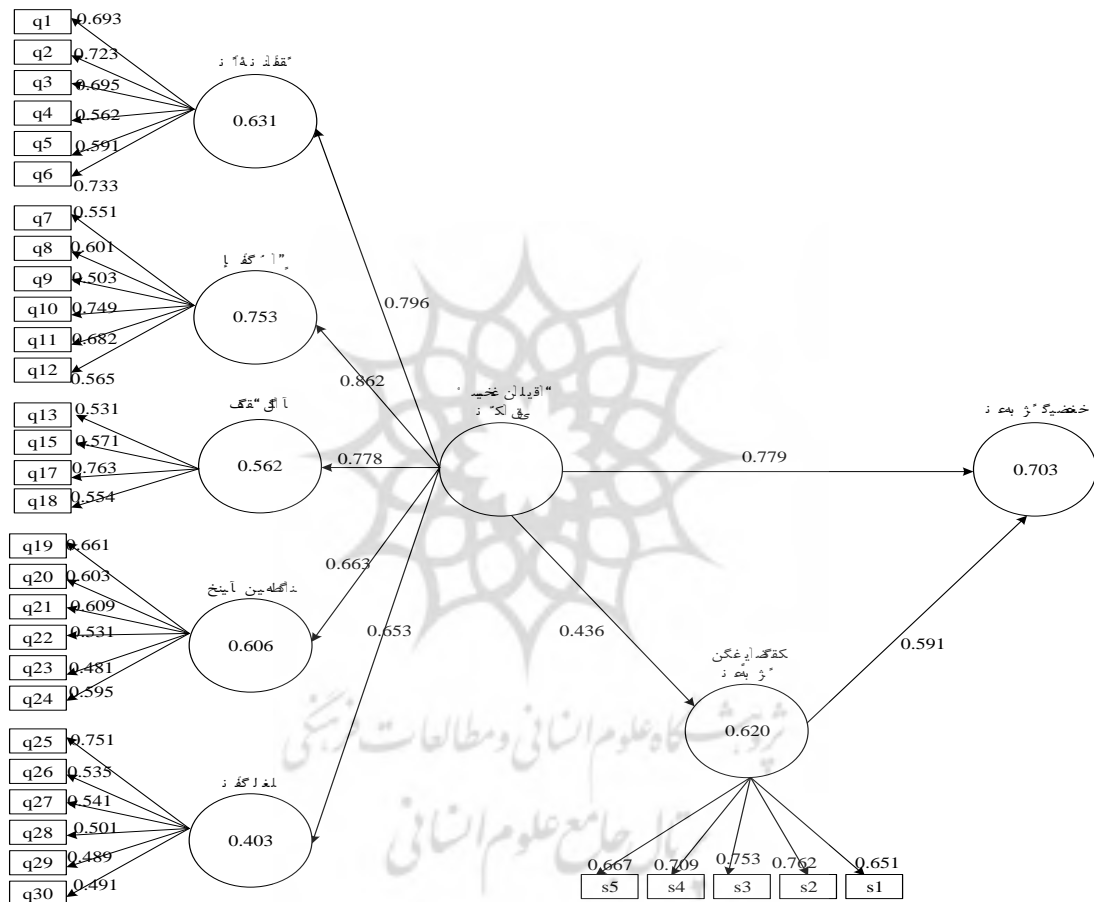
با توجه به میانگین‌های محاسبه شده متغیر باورهای معرفت‌شناختی دارای میانگین متوسط می‌باشند. متغیر عملکرد تحصیلی دارای میانگین متوسط می‌باشند. متغیر خودکارآمدی تحصیلی دارای میانگین متوسط می‌باشند.

بین باورهای معرفت‌شناختی با عملکرد تحصیلی با توجه به نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم رابطه معناداری وجود دارد.

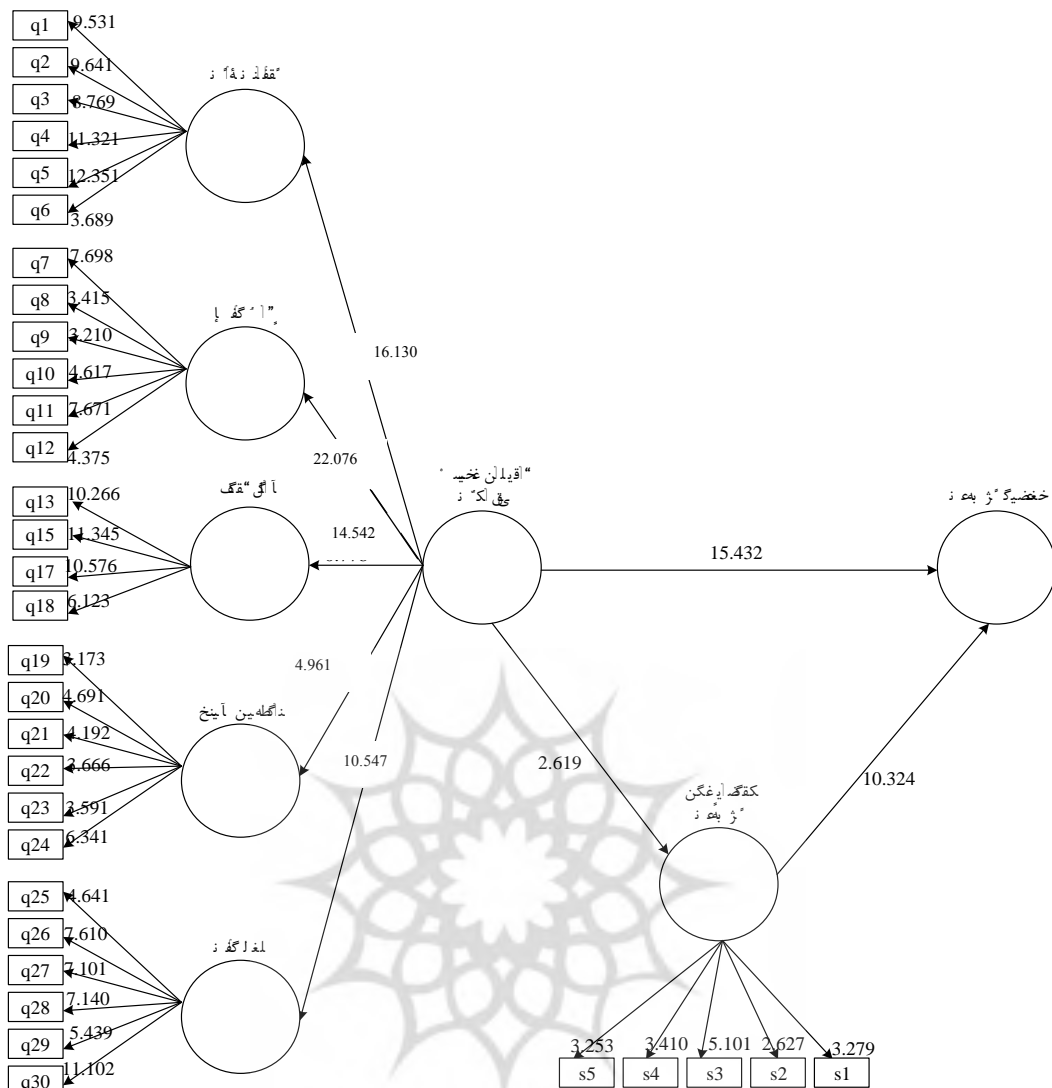
همانطور که در شکل ۴-۳ مشخص است ضریب معنی‌داری مسیر میان متغیرهای باورهای معرفت‌شناختی و عملکرد تحصیلی ۱۵/۴۳۲ می‌باشد (طبق قاعده خطای پنج درصد در ناحیه رد فرض صفر برای مقادیر خارج بازه ۱/۹۶ تا ۱/۹۶- هر پارامتر مدل) بزرگتر از ۱/۹۶ برآورد شده است. لذا می‌توان بیان نمود که فرض محقق با ۹۵ درصد اطمینان تأیید می‌شود و با توجه به مثبت بودن ضریب مسیر (۰/۷۷۹) شکل (۴-۲) می‌توان گفت باورهای معرفت‌شناختی با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت معنی‌داری دارد و بیانگر این مطلب است که باورهای معرفت‌شناختی به میزان ۷۸ درصد از تغییرات متغیر عملکرد تحصیلی را تبیین می‌کند.

ضریب معنی داری مسیر میان خودکارآمدی تحصیلی و عملکرد تحصیلی ۱۰/۳۲۴ می باشد (طبق قاعده خطای پنج درصد در ناحیه رد فرض صفر برای مقادیر خارج بازه ۱/۹۶ تا ۱/۹۶- هر پارامتر مدل) بزرگتر از ۱/۹۶ برآورد شده است. لذا می توان بیان نمود که فرض محقق با ۹۵ درصد اطمینان تأیید می شود و با توجه به مثبت بودن ضریب مسیر (۰/۵۹۱) می توان گفت خودکارآمدی تحصیلی با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت معنی داری دارد و بیانگر این مطلب است که خودکارآمدی تحصیلی به میزان ۷۰ درصد از تغییرات متغیر عملکرد تحصیلی را تبیین می کند.

با توجه به تأیید فرضیه های فرعی مربوط به فرضیه اصلی، می توان گفت باورهای معرفت شناختی با عملکرد تحصیلی از طریق متغیر میانجی خودکارآمدی تحصیلی رابطه غیرمستقیم دارد. یعنی باورهای معرفت شناختی به طور غیرمستقیم و از طریق متغیر میانجی خودکارآمدی تحصیلی، به میزان ۴۶ درصد (۰/۷۷۹×۰/۵۹۱) با متغیر عملکرد تحصیلی رابطه دارد.

شکل ۱: مدل اجرا شده بعد از حذف سؤال های با ضرایب بارهای عاملی کمتر از ۰/۴

شکل ۲: مدل ترسیم شده همراه با ضرایب معنی داری Z

۵. نتیجه گیری

نتایج نشان داد باورهای معرفت شناختی با عملکرد تحصیلی از طریق متغیر میانجی خودکارآمدی تحصیلی رابطه غیرمستقیم دارد. یعنی باورهای معرفت شناختی به طور غیرمستقیم و از طریق متغیر میانجی خودکارآمدی تحصیلی، به میزان ۴۶ درصد (۰/۷۷۹×۰/۵۹۱) با متغیر عملکرد تحصیلی رابطه دارد.

نتیجه این پژوهش همسو با نتایج تحقیق رحمانی (۱۳۹۹)، بشری (۱۳۹۸)، شمس (۱۳۹۸)، پاریاد (۱۳۹۷)، شن (۲۰۱۸)، استول و همکاران (۲۰۱۷)، توبکو و ویلماز توزون (۲۰۱۷)، هانیک و برادبنت (۲۰۱۶) می باشد. نتایج تحقیق پاریاد (۱۳۹۷) نشان داد که بین عملکرد تحصیلی و باورهای معرفت شناختی همبستگی مثبت و معنی داری وجود دارد. برای بهبود و ارتقای عملکرد تحصیلی می توان با بهینه سازی باورهای معرفت شناختی اقدام کرد. بر مبنای نتایج این تحقیق می توان جهت ارتقا عملکرد تحصیلی دانش آموزان روی باورهای معرفت شناختی و خودکارآمدی تحصیلی آنها مداخلات روانشناختی انجام داد. موری (۱۹۳۸) معتقد است آموزش های فراشناختی، مهارت ها و باورهای جدیدی نسبت به عملکرد یادگیری دروس ایجاد می کند و کاربرد علمی این باورها را برای فراگیران ممکن می سازد و موجب افزایش یادگیری فراگیران می گردد. موری در جای

دیگر بیان می دارد که نیاز به پیشرفت را به عنوان تمایل به غلبه بر موانع و مشکلات، کسب قدرت و سعی در انجام کارهای مشکل تعریف کرد. باورهای معرفت‌شناختی سازه‌ای مهم در رفتار تحصیلی دانش‌آموزان است و به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد (شومر، ۱۹۹۳). مطالعه باورهای معرفت‌شناختی می‌تواند توانایی و ظرفیت رفتن به مدرسه را تعیین نموده و به افزایش باورهای فرد درباره طبیعت دانش و یادگیری کمک می‌کند. در همین راستا شومر (۱۹۹۳) (۲۰۰۱) این بحث را مطرح نمود که درک باورهای معرفت‌شناختی کمک می‌کند تا بفهمیم چگونه مسائل علمی را حل؛ اطلاعات جدید را ارزیابی و همچنین تصمیمات اساسی که زندگی خود و دیگران را تحت تأثیر قرار می‌دهند را بگیریم.

نتایج پژوهش استول و همکاران (۲۰۱۷)، باورهای معرفت‌شناختی بر روی انگیزه دانش‌آموزان تأثیر مثبت می‌گذارد و موجب بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. باورهای معرفت‌شناختی سازه‌ای مهم در رفتار تحصیلی دانش‌آموزان است و به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد. هانیک و برادبنت (۲۰۱۶) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که خودکارآمدی تحصیلی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ارتباط دارد و موجب بهبود حس موفقیت در دانش‌آموزان می‌شود. یافته‌های پژوهش شن (۲۰۱۸) نشان داد که باور به خودکارآمدی موجب بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. براین اساس می‌توان نتیجه گرفت که باورهای مثبت دانش‌آموزان درباره توانایی خود بر میزان خودکارآمدی آنان می‌افزاید و موجب بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود؛ زیرا افزایش خودکارآمدی با تلاش بیشتر، استفاده از راهکارهای مناسب‌تر و عملکرد تحصیلی بهتر ارتباط دارد. شمس (۱۳۹۸) به این نتیجه رسید که خودکارآمدی با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت معنادار دارد. هانیک و برادبنت (۲۰۱۶) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که خودکارآمدی تحصیلی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ارتباط دارد و موجب بهبود حس موفقیت در دانش‌آموزان می‌شود. افراد دارای خودکارآمدی سطح بالا تمایل بیشتری دارند تا انرژی خود را صرف تحلیل و حل مسائل کنند، در حالی که افراد با خودکارآمدی ضعیف با ارزیابی دلواپسی‌ها و نگرانی‌های خود، آزرده خاطر شده و به توانایی‌ها و مهارت‌های خود با دیده شک و تردید می‌نگرند و پیش از تلاش برای حل مسئله انتظار شکست دارند و در کنترل فرایندهای تحصیلی ناتوان هستند. براین اساس می‌توان نتیجه گرفت که باورهای معرفت‌شناختی بر حضور فعال در یادگیری، پشتکار در مواجهه با تکالیف دشوار و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر مثبت می‌گذارد و باعث پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. به طور کلی می‌توان اینگونه نتیجه‌گیری کرد که باورهای معرفت‌شناختی نقش مهمی در یادگیری، و افزایش خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان ایفا می‌کند و بر روی عملکرد تحصیلی تأثیر مثبت و معناداری می‌گذارد. -با توجه به نتایجی که از پژوهش به دست آمد لازم است در کلاس درس باورهای معرفت‌شناختی سطح بالا مورد تشویق و حمایت قرار گیرد. لذا پیشنهاد می‌شود دبیران در هنگام تدریس بر نسی بودن دانش، اکتسابی بودن توانایی کسب دانش و تدریجی و پیچیده بودن فرایند یادگیری تأکید ورزند. -با توجه به اینکه خودکارآمدی تحصیلی و باورهای معرفت‌شناختی از جمله متغیرهای تأثیرگذار بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشند، پیشنهاد می‌شود که نظام آموزشی برنامه‌هایی را برای رشد و ارتقاء سطح خودکارآمدی تحصیلی و باورهای معرفت‌شناختی دانش‌آموزان در نظر بگیرد.

۶. قدردانی

این مقاله برگرفته از پایان نامه اینجانب در مقطع کارشناسی ارشد در رشته روانشناسی تربیتی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد بافت می‌باشد. در کلام آخر از اساتید و کارکنان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بافت کمال تشکر را دارم.

منابع و مراجع

۱. So, E. S., & Park, B. M. (2016). Health behaviors and academic performance among Korean adolescents. *Asian nursing research*, 10(2), 123-127.
۲. Baeten, M., Dochy, F., & Struyven, K. (2013). The effects of different learning environments on students' motivation for learning and their achievement. *British Journal of Educational Psychology*, 83(3), 484-501.
۳. وحیدی، زهرا. براتعلی، مریم. (۱۳۹۶). پیش‌بینی میزان عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه براساس مهارت‌های فراشناختی و خودنظم‌بخشی. *دوماهنامه علمی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، ۱۰(۲): ۱۱۴-۱۰۳.
۴. احمدی، پرویز. (۱۳۹۴). بررسی مقایسه‌ای روابط ساختاری بین خودکارآمدی تحصیلی، هویت تحصیلی، هوش هیجانی با عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان دختر مدارس عادی و تیزهوش پایه اول دبیرستان‌های تبریز در سال تحصیلی ۹۴. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه ارومیه.
۵. آزادی، مهران. فرزاد، ولی اله؛ سعدی‌پور، اسماعیل؛ خوش‌نویسان، زهرا. کریمی، عبدالعظیم. (۱۳۹۵). رابطه دلبستگی به مادر و عملکرد تحصیلی با نقش واسطه‌ای انگیزش تحصیلی. *فصلنامه خانواده و پژوهش*، ۳۳، ۲۰-۷.
۶. بشری، محمد. (۱۳۹۸). نقش کاربرد شبکه‌های مجازی اجتماعی در تبیین رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی از طریق خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز شادگان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور استان خوزستان، مرکز پیام نور اهواز.
۷. سیف، دیبا. (۱۳۹۰). تهیه و اعتباریابی راهبردهای خودتنظیمی ریاضی و رابطه مؤلفه‌های آن با هوش، هدف‌گرایی و پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان دبیرستانی. *مجله روانشناسی*، ۱۵(۲): ۲۱۷.
۸. Shen, C. X. (2018). Does school-related Internet Information seeking improve academic self-efficacy? The moderating role of internet information seeking styles. *Computers in Human Behavior*, 86, 91-98.
۹. Orgun, F., & Karaoz, B. (2014). Epistemological beliefs and the self-efficacy scale in nursing students. *Nurse education today*, 34(6), e37-e40.
۱۰. Schommer, M. (1993). Epistemological development and academic performance among secondary students. *Journal of educational psychology*, 85(3), 406.
۱۱. Hofer, B. K. (2001). Personal epistemology research: Implications for learning and teaching. *Journal of Educational Psychology Review*, 13(4), 353-383.
۱۲. استاد حسینی، احمد. (۱۳۹۵). رابطه بین باورهای معرفت‌شناختی، اهداف پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان انار. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد انار، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
13. Phan, H. P. (2008). Multiple regression analysis of epistemological beliefs, learning approaches and self-regulated learning. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 6(1), 157-184.
14. Whitmire, E. (2004). The relationship between under graduates epistemological beliefs, reflective judgment, and their information seeking behavior. *The information processing and management: an international Journal*, 40(1), 97 -111.
15. Stoel, G., Logtenberg, A., Wansink, B., Huijgen, T., van Bortel, C., & van Drie, J. (2017). Measuring epistemological beliefs in history education: An exploration of naïve and nuanced beliefs. *International Journal of Educational Research*, 83, 120-134.
۱۶. Scott, W. D., Dearing, E., Reynolds, W. R., Lindsay, J. E., Baird, G. L., & Hamill, S. (2008). Cognitive Self-Regulation and Depression: Examining Academic Self-Efficacy and Goal Characteristics in Youth of a Northern Plains Tribe. *Journal of Research on Adolescence*, 18(2), 379-394.
17. Mortan, R.A., Ripoll, P., Carvalho, C., & Bernal, M.C. (2014). Effects of emotional intelligence on entrepreneurial intention and self-efficacy, *Journal of Work and Organizational Psychology*, 30(3), 97- 104.

۱۸. نریمانی، محمد. وحیدی، زهره. (۱۳۹۲). مقایسه نارسایی هیجانی، باورهای خودکارآمدی و عزت نفس در میان دانش آموزان با و بدون ناتوانایی یادگیری. مجله ناتوانایی های یادگیری، ۳(۲): ۷۸-۹۱.
۱۹. رحمانی، پوریا. (۱۳۹۹). رابطه خودکارآمدی تحصیلی با اهداف پیشرفت و عملکرد تحصیلی با بررسی نقش واسطه ای سرسختی روانشناختی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور استان اصفهان، مرکز گلپایگان.
۲۰. شمس، شیوا. (۱۳۹۸). بررسی نقش تعدیل گری تعلل ورزی و خودکارآمدی در رابطه بین سبک های دلبستگی و عملکرد تحصیلی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی
۲۱. پاریاد، محمد. (۱۳۹۷). بررسی رابطه جو عاطفی خانواده و باورهای معرفت شناختی با عملکرد تحصیلی در میان دانش آموزان سال چهارم دبیرستان شهرستان بوکان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه کردستان، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی.

22. Topçu, M. S., & Yılmaz-Tüzün, Ö. (2017). Elementary students' metacognition and epistemological beliefs considering science achievement, gender and socioeconomic status. *İlköğretim Online*, 8(3).

23. Honicke, T., & Broadbent, J. (2016). The influence of academic self-efficacy on academic performance: A systematic review. *Educational Research Review*, 17, 63-84.

